

Toni Roca

América, América.

La mort no només és una immortalitat, també és un acte desagradable i estúpid que té el detall i la característica escassament cordial i educada de visitar tothom. Morir és un acte tan innecessari com inútil. Però la mort, altra volta (i encara altres per arribar... o que ja han arribat, que tot és sempre possible) ha volgut fer més viatges a Hollywood al llarg d'un estiu lent, sorollós i de dolor (molt dolor) que ha tingut com a premi, a les seves acaballes i quan el poc turista que ens ha visitat deixava les illes, tres noms propis, tres desapareguts, tres personatges a diferents escales i valors. Probablement. Però que entre ells han format, han aixecat un temps al sòlid edifici, ara ple de nyaps i forats, del Hollywood de sempre. Setembre i la mort, no enca-

ra recuperats de Katherine Hepburn, Bob Hope i Gregory Peck, ha lligat un entremat estructurat a l'entorn de tres rostres passats a millor vida i en circumstàncies diverses, Elia Kazan, Donald O'Connor, Gordon Mitchell. Un director, dos actors, tres mons diferents ara junts i gairebé coincidents al moment precís de rebre la recepció —pèssima recepció, la veritat— de la mort. Foren tres ombres i tres llums d'intensitat variada.

Del tres homes de cine el més popular (i ja és estrany) i conegut és Elia Kazan, director primer de teatre, llavors i finalment de cine. Però novel·lista també, no debades una de les seves darreres pel·lícules, *Los visitantes*, una de les primeres vegades que Hollywood gosava parlar del tema vietnamita, s'inspirava en una novel·la seva del mateix títol. Kazan era la prime-

ra generació important que arribà a Hollywood després de la Segona Guerra Mundial, una dècada, els quaranta, vital i decisiva per el futur de la indústria del cinema als Estats Units. El crític cinematogràfic Toni Vidal tenia un sensible recordatori de l'autor de *Río salvaje*. "Sigui on sigui, segur que seu a la seva vella cadira de director, amb la boina tapant-li els ulls, xerrant amb Lee Strasberg, oblidant velles disputes, rient i recordant les dones de la seva vida, brindant amb una ginebra amb gel a la salut de l'etern record...". Entranyable, dolça evocació perdurable. El meu primer contacte amb la seva filmografia fou a través d'un film, *Al este del Edén*, que aleshores em semblava estrany, dispers, de difícil qualificació, desconcertant i ple d'ambigüitats morals, estètiques i polítiques. Fosca aproximació que llavors

s'acostava a Espanya de la mà d'un altre mite ja mort quan el vàrem descobrir, James Dean. Després, al pas del temps, la meua valoració, excel·lent, no oferia dubtes. Cineasta de talent, versàtil i múltiple, la seva és una biografia repleta d'èxits assolits any rere any. Conegut també com el millor director d'actors i actrius del món, crec, amb la perspectiva de tot just ara mateix, que la seva obra mestra, la seva millor cinta fou *América, América*, testament visible, autobiografia autèntica, explicació del seu llarg viatge iniciat a temps d'infància fins l'arribada a Nova York. Un film extraordinari.

Donald O'Connor —una altra història, una altra vivència, un altre experiment— era l'alegria i la vitalitat, l'entusiasme i la felicitat. Història, resum, exposició, narració i desenllaç d'allò que sempre s'ha entès com el "musical" —un dels gèneres més esplèndids de tota la història del cinema—, aquesta forma de narrar, d'explicar una vivència que marcà l'esplendor i la glòria del Hollywood dau-rat i mític. I de tota l'extensa, exten-

síssima llista de "musicals" perfectes i a la vegada meravellosos, destaca, és clar, *Cantando bajo la lluvia*, amb tota seguretat la cinta més mítica del gènere. En aquella pel·lícula formava parella amb Gene Kelly i el seu número mentre cantava allò de *Make em laugh (Fés-los riure)* feia esclatar la pantalla. Un duo d'excepció i d'equilibri cinematogràfic en què el sentit del ballet i de la dansa, de la música i del color, del ritme i de la passió a l'hora de vertebrar l'emoció que a través de la càmera ens arriba. Nascut a la ciutat de Xicago (1925) als onze anys participà, *Melody for two*, per primera vegada a una pel·lícula. Al marge de l'esmentada *Cantando bajo la lluvia*, fou un dels companys de Marilyn Monroe a *Luces de candilejas*, un correcte "musical" dirigit per Walter Lang. Llavors convé a la vegada destacar *Llámeme señora*, un gran èxit de Broadway traslladat a la pantalla. El 1954 rebé un Emmy per una comèdia feta per a la televisió *The colgate comedy hour*. Feu breus aparicions a la sèrie també de televisió *S'ha escrit un*

crim i a la cinta de dibuixos animats *Toys* amb Robert Williams.

La darrera de les tres ressonàncies és dedicat a una figura molt poc coneguda pel gran públic però que el cinèfil impenitent, màrtir i sacrificat coneixerà de seguida només veure la foto, Gordon Mitchell. Inicialment culturista, fou especialista en cintes de la sèrie "B", gènere que un temps era de prestigi. Treballador del cinema arreu del món, la seva vida cinematogràfica oscil·là entre Amèrica i Europa. Participà o interpretà, no sempre primers papers, és clar, a *El hombre del brazo de oro*, *Los diez mandamientos*, *Prisionero de guerra*, al costat, per cert, de l'expresident dels Estats Units, ara malalt d'alzheimer, Ronald Reagan. La seva llarga estada a Europa, de 1961 a 1968, fou molt popular a l'interpretar pel·lícules de romans i *spaghetti westerns*. De forma sorprenent fou cridat per Federico Fellini al 1970 per a la seva intervenció en el cèlebre *Satiricón* fellinià. Gordon Mitchell va rodar més de dues-centes pel·lícules. ■